

Herdenking van de overledenen van NAS en Pauluskerk

Zondag 5 november 2017, 17.00 uur, NAS

lezingen: Psalm 34: 1 - 15 en Mattheus 5: 1 - 12a

overdenking

Lieve mensen,

Wij zijn hier bij elkaar om te gedenken al die mensen, die het afgelopen jaar uit ons midden zijn weggevallen. Mensen van wij hielden, om wie wij veel gaven, mensen die wij niet mochten, mensen met wie wij van alles en nog wat hebben meegemaakt.

Kort geleden overleed Eberhard van der Laan als een geliefde en alom gewaardeerde burgemeester van Amsterdam. Toen hij vanwege zijn ziekte niet meer kon werken en thuis moest blijven, verzamelden de mensen van Amsterdam zich spontaan voor zijn ambtswoning om hem en zijn vrouw moed in te spreken en moed in te zingen. Bij zijn begrafenis toonden grote groepen mensen hun belangstelling en respect. Mensen niet alleen uit de toplaag, maar juist uit alle delen van de bevolking. Zoals Diana, lady Spencer, uitgroeide tot de "peoples princess", zo werd Van der Laan een soort "peoples prince". Vervolgens blijkt dan natuurlijk, dat ook Van der Laan geen heilige was. Ook hij had zijn zwakke kanten. Net als wij allemaal. Maar daar gaat vanmiddag niet om. Het gaat mij om iets anders. Ik geloof, dat wat er met en om deze man, Eberhard van der Laan, gebeurde een voorbeeld bij uitstek is van het punt dat Jezus probeert te maken in het begin van de Bergrede, dat wij daarnet hebben gehoord. Een punt, dat wij in de Europese landen veelal zijn kwijtgeraakt. Met grote gevolgen voor onze zielen en dus voor allemaal. Wij mensen zijn geen individuen. Hoezeer die manier van kijken naar mensen de norm is en blijft, ook in Nederland. Kijk ook maar naar het regeerakkoord van het nieuwe kabinet. Maar het ligt anders. Fundamenteel anders. Wie wij als mensen zijn, hebben wij te danken aan andere mensen. Aan het feit, dat wij gezien, erkend en gerespecteerd worden door de mensen om ons heen. Door anderen niet gezien worden, mensen in hun bestaan ontkennen, dat is het ergste dat wij mensen elkaar kunnen aandoen. Volgens Jezus in de Bergrede.

"Gelukkig wie nederig van hart zijn, want voor hen is het koninkrijk van de hemel", hoorden wij Jezus daarnet zeggen in de zaligsprekingen. Het begin van die Bergrede van Jezus. Mattheus zet de hele scene neer met veel gewicht en met veelbetekenende woorden. Jezus gaat de berg op. Net als Mozes de berg Horeb opging lang daarvoor. Jezus gaat zitten. Net als Mozes is Jezus leraar over het geheim van het leven, met zijn leerlingen om zich heen. Mattheus laat ons dus Jezus heel bewust zien als een soort nieuwe Mozes. Die ons leert waar het uiteindelijk om gaat in het leven. Jezus legt die oude Thora, leidraad voor het leven van de mensen toen, nieuw uit voor de mensen van zijn eigen tijd. Aan oude teksten heb je niks,

vindt Jezus, als je niet weet wat je er mee aan moet. Dan zijn ze dood. Dode letters. Jezus probeert die dode letters weer levend te maken, effectief. En hij begint met de kern. Dit is het, zegt hij, hier gaat het allemaal om. De rest is uitwerking. "Gelukkig wie nederig van hart zijn, want voor hen is het koninkrijk van de hemel".

Wat is nou Jezus punt in die zaligsprekingen ? Dit. Alle samenlevingen van alle plaatsen en alle tijden hebben de neiging om steeds weer te vervallen in dezelfde fout. Om onderscheid te maken tussen mensen. Om onderscheid te maken tussen die mensen die deugen en er dus bij mogen horen. En mensen die niet deugen en er dus niet bij mogen horen. Tussen wij en zij. Tussen in-crowd en out-crowd. In Jezus' tijd was die in-crowd de zogenaamde elite van toen: de religieuze en politieke machthebbers, die met elkaar samenwerkten, en de groep van rijken en maatschappelijk succesvollen daaromheen. De out-crowd waren "die lui, die de wet - de Thora - niet kenden". Lees: tollenaars, prostituees, zieken, armen, mensen met schulden, al die mensen die door de in-crowd bewust tot out-crowd werden verklaard. En dus was, nota bene de Thora, Gods wet bedoeld voor àlle mensen, verworden tot een instrument om grote groepen mensen buiten te sluiten. Buiten de godsdienst, buiten de maatschappij. Er is nog niks veranderd. Het nieuwe kabinet is er voor de in-crowd van nu: de "gewone, normale" Nederlander. Die horen en krijgen erbij. En blijkbaar niet voor de out-crowders: de mensen in armoede, de mensen met schulden, de mensen die de ziektekosten of hun huur niet meer kunnen betalen, de mensen met onvoldoende zorg, de vluchtelingen, de mensen zonder verblijfspapieren. Jezus kiest zijn hele, korte leven lang bewust voor die al die out-crowders. Volgens hem gaat het in die oude, nieuwe maatschappelijke orde van God nou juist om die mensen. Dat zijn die mensen die hij in de Zaligsprekingen steeds weer noemt. Steeds dezelfde mensen, in steeds weer andere bewoordingen. Hij noemt hen: "nederig van hart", "treurenden", "zachtmoedigen", mensen met honger en dorst "naar gerechtigheid". Al die mensen, die er niet bijhoren, die tot out-cast zijn verklaard en diep verlangen naar een andere, warme maatschappelijke orde, waarin ook zij er "gewoon" bijhoren. Over die mensen gaan de Zaligsprekingen.

Maar eigenlijk gaat het Jezus nog om iets anders. Het gaat hem vooral om de mensen die tot out-cast zijn verklaard, ja. Maar ten diepste in hen om een andere maatschappelijke orde, een ander soort samenleving. Een samenleving, die warm is en inclusief denkt en doet. En niet koud voor grote groepen mensen en exclusief. Achter Jezus' nieuwe uitleg van die oude bijbelse wet van Mozes, achter al die Zaligsprekingen van Jezus, zit één fundamentele, bijbelse gedachte: als ik een ander als mens behandel, word ik zelf ook meer mens. Jezus zoekt naar een andere samenleving voor alle mensen. Een samenleving, die hij Koninkrijk van God noemt. Jezus' zoekt in

de Bergrede naar de humanisering van ons verhaal over onszelf en over de aarde. Dat je zelf nooit aan het geheim van het leven, aan menselijkheid kunt toekomen, als je anderen daaraan niet laat toekomen. "Als ik een ander als mens behandel, word ik zelf ook meer mens". Voor Jezus is dat is de bijl aan de wortel van elk denken van mensen in onderscheid, in groepen, in wij en zij, in vriend en vijand. Daar gaat het om. Laten wij hen zo gedenken, al die mensen die het afgelopen jaar uit ons midden zijn weggevallen. Al die mensen van ons, die vaak in de ogen van de samenleving raar waren of niet deugden, omdat ze verslaafd waren of geen werk hadden of geen huis of geen papieren en dus illegaal en dus crimineel. Al die mensen van ons die vaak in de ogen van de goegemeente geen naam hadden en ook niet hoefden te hebben. Laten wij hen gedenken als mensen meer dan de moeite waard waren om een naam te hebben en dus hun naam noemen. Zij waren niet niemand. En laten we dat vooral doen, omdat God hen had geschapen als mensen met een naam, bedoeld, gewild, in ieder geval in Gods ogen eindeloos de moeite waard, wat de samenleving ook van hen vond of zij van zichzelf of wij van hen. In Gods ogen deden zij ertoe. En dus ook voor ons. Amen.

D.J. Couvée, Pauluskerk, Rotterdam, 5 november 2017